

Byla C-700/22**Prašymas priimti prejudicinį sprendimą****Gavimo data:**

2022 m. lapkričio 15 d.

Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas:

Nejvyšší soud (Čekijos Respublika)

Nutarties dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą priėmimo data:

2022 m. rugsėjo 26 d.

Ieškovės:

RegioJet a. s.

STUDENT AGENCY k.s.

Atsakovės:

České dráhy, a.s.

Správa železnic, státní organizace

Česká republika, Ministerstvo dopravy

<...> NUTARTIS

Nejvyšší soud (Aukščiausiasis Teismas) <...> ieškovių **a) RegioJet a.s.**, <...> **b) STUDENT AGENCY k.s.**, <...> byloje prieš atsakoves **1) České dráhy, a.s.**, <...> **2) Správa železnic, státní organizace**, (valstybinė organizacija Geležinkelių valdyba) <...> **3) Česká republika – Ministerstvo dopravy** (Čekijos Respublikos Transporto ministerija), <...> dėl neteisėtai suteiktos valstybės pagalbos grąžinimo ir apsaugos nuo nesąžiningos konkurencijos, kurią nagrinėjo *Městský soud v Praze* (Prahos miesto teismas), bylos Nr. Cm 6/2015, dėl ieškovių kasacinio skundo dėl *Vrchní soud v Praze* (Prahos apeliacinis teismas) 2020 m. rugsėjo 23 d. sprendimo 3 Cmo 10/2019–463, ištaisyto 2020 m. gruodžio 3 d. nutartimi Nr. 3 Cmo 107/2019–501, ir dėl 1) atsakovės skundo dėl minėtos nutarties dėl ištaisymo, nutarė:

I. <...>

II. Aukščiausiasis Teismas, remdamasis Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 267 straipsniu, **prašo** Europos Sąjungos Teisingumo Teismo atsakyti į šį prejudicinį klausimą:

Ar Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 108 straipsnio 3 dalies paskutinis sakinys aiškintinas taip, kad nacionalinis teismas, nagrinėdamas bylą, iškeltą trečiojo asmens (konkurento) prašymu, privalo įpareigoti pagalbos gavėją grąžinti pagalbą, suteiktą pažeidžiant šią nuostatą, net jeigu (iki teismo sprendimo priėmimo dienos) suėjo senaties terminas Komisijos įgaliojimams pagal 2015 m. liepos 13 d. Tarybos reglamento (ES) 2015/1589, nustatančio išsamias Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 108 straipsnio taikymo taisykles, 17 straipsnio 1 dalį, ir dėl to suteikta pagalba pagal šio reglamento 1 straipsnio b punkto iv papunktį ir 17 straipsnio 3 dalį laikoma esama pagalba?

M o t y v a i:

I.

Bylos faktinės aplinkybės ir ankstesni procesai Čekijos teismuose

1. Šioje byloje nagrinėjamas (be kitų dalykų) ginčas dėl piniginės išmokos, kuri, ieškovių nuomone, yra valstybės pagalba, kurią pirmajai atsakovei neteisėtai suteikė antroji atsakovė, dalyvaujant trečiajai atsakovei, grąžinimo.
2. Ieškovės, būdamos pirmosios atsakovės konkurentės, tvirtina, kad sumokėjus pardavimo kainą pagal 2008 m. birželio 26 d. pirmosios atsakovės – pardavėjos ir antrosios atsakovės – pirkėjos sudarytą įmonės dalies pardavimo sutartį, 1-ajai atsakovei buvo neteisėtai suteikta valstybės pagalba, kadangi, viena vertus, sutarta pardavimo kaina buvo padidinta ieškinyje nurodyta suma, o kita vertus, sumokėdama pardavimo kainą valstybės lėšomis pirmoji atsakovė realizavo tą patį turtą, kurį pirmoji atsakovė iš pradžių įsigijo valstybės įnašo, skirto geležinkelių infrastruktūrai valdyti viešojo intereso labui, pagrindu.
3. Pirmosios instancijos teismas (*Městský soud v Praze* (Prahos miesto teismas)) 2019 m. vasario 6 d. sprendimu <...> ieškinį atmetė. Ieškovėms pateikus apeliacinį skundą, apeliacinis teismas (*Vrchní soud v Praze* (Prahos apeliacinis teismas)) 2020 m. rugsėjo 23 d. sprendimu <...> iš esmės paliko galioti pirmosios instancijos teismo sprendimą.
4. Apeliacinis teismas savo sprendimą grindė tuo, kad Komisija nevykdė jokios procedūros dėl minėtos tariamai neteisėtos pagalbos, todėl Tarybos reglamento (ES) 2015/1589 17 straipsnio 1 dalyje nustatytas senaties terminas yra praėjęs. Todėl, apeliacinio teismo nuomone, aptariamoms pardavimo kainos sumokėjimas, net jeigu tai buvo valstybės pagalba, laikytinas esama valstybės pagalba, taigi teismas negali nurodyti ją grąžinti pagal SESV 108 straipsnio 3 dalį.
5. Ieškovės pateikė kasacinį skundą dėl apeliacinio teismo sprendimo tvirtindamos, kad teisė taikyta klaidingai.

6. Nagrinėdamas kasacinį skundą kasacinis teismas konstatavo, kad jo sprendimas byloje priklauso nuo atsakymo į klausimą, ar pasibaigus Komisijos įgaliojimų išieškoti pagalbą terminui nacionalinis teismas negali, tiesiogiai taikydamas SESV 108 straipsnio 3 dalį, nurodyti pagalbos gavėjui grąžinti pagalbą, apie kurią nebuvo pranešta Komisijai pagal šį straipsnį.

II.

Taikoma nacionalinė teisė

7. Sprendimas byloje grindžiamas tiesiogiai veikiančių Sąjungos teisės nuostatų taikymu. Nacionalinės teisės nuostatos netaikomos.

III.

Taikoma Europos Sąjungos teisė

8. SESV 107 straipsnio 1 dalyje nurodyta, kad išskyrus tuos atvejus, kai Sutartys nustato kitaip, valstybės narės arba iš jos valstybinių išteklių bet kokia forma suteikta pagalba, kuri, palaikydama tam tikras įmones arba tam tikrų prekių gamybą, iškraipo konkurenciją arba gali ją iškraipyti, yra nesuderinama su vidaus rinka, kai ji daro įtaką valstybių narių tarpusavio prekybai.

9. Vadovaujantis SESV 108 straipsnio 1 dalimi, Komisija kartu su valstybėmis narėmis nuolat kontroliuoja visas tose valstybėse esamas pagalbos sistemas. Valstybėms narėms ji siūlo atitinkamas priemones, reikalingas vidaus rinkai palaipsniui plėtoti arba jai veikti.

10. SESV 108 straipsnio 2 dalies pirmame sakinyje numatyta, kad jei, paprašiusi suinteresuotas šalis pateikti savo pastabas, Komisija nustato, jog tam tikra valstybės ar iš jos išteklių teikiama pagalba yra pagal 107 straipsnį nesuderinama su vidaus rinka arba kad tokia pagalba netinkamai naudojama, ji priima sprendimą, reikalaujantį, kad atitinkama valstybė narė per Komisijos nustatytą laiką tokią pagalbą panaikintų ar pakeistų.

11. SESV 108 straipsnio 3 dalyje nurodyta, kad apie visus ketinimus suteikti ar pakeisti pagalbą Komisija turi būti laiku informuojama, kad ji galėtų pateikti savo pastabas. Jei Komisija mano, kad tokie ketinimai pagal 107 straipsnį yra nesuderinami su vidaus rinka, ji nedelsdama pradeda šio straipsnio 2 dalyje nustatytą procedūrą. Atitinkama valstybė narė savo pasiūlytų priemonių neįgyvendina tol, kol nepriimamas galutinis sprendimas.

12. Tarybos reglamento (ES) 2015/1589 1 straipsnio b punkto iv papunktyje apibrėžta, kad minėtame reglamente esama pagalba – tai pagalba, kuri pagal šio reglamento 17 straipsnį yra laikoma esama pagalba.

13. Tarybos reglamento (ES) 2015/1589 1 straipsnio c punkte apibrėžta, kad minėtame reglamente nauja pagalba – tai visa pagalba, t. y. pagalbos sistemos ir

individuali pagalba, kuri nėra egzistuojanti pagalba, įskaitant egzistuojančios pagalbos pakeitimus.

14. Tarybos reglamento (ES) 2015/1589 1 straipsnio f punkte apibrėžta, kad minėtame reglamente neteisėta pagalba – tai nauja pagalba, įgyvendinta prieštaraujant SESV 108 straipsnio 3 daliai.

15. Tarybos reglamento (ES) 2015/1589 17 straipsnio 1 ir 3 dalyse numatyta, kad Komisijos įgaliojimams išieškoti pagalbą taikomas dešimties metų senaties terminas (1 dalis). Bet kuri pagalba, kuriai taikomas senaties terminas yra pasibaigęs, yra laikoma esama pagalba (3 dalis).

IV.

Pateikto prejudicinio klausimo pagrindimas

16. Derėtų nurodyti, kad pateiktas klausimas susijęs tik su pagalbos gavėjo pareiga grąžinti pačią pagalbą (t. y., be jokių kitų galimų reikalavimų, kylančių iš neteisėto pagalbos paskyrimo, kaip numatyta SESV 108 straipsnio 3 dalyje, įskaitant, pavyzdžiui, palūkanas už anksčiau laiko paskirtą pagalbą arba kompensacijas).

17. Taip pat derėtų nurodyti, kad šioje byloje kyla klausimas ne dėl to, koks yra senaties terminas nacionaliniame teisme pareikšti (kitu atveju pagrįstai) teisei išieškoti neteisėtai paskirtą pagalbą remiantis tiesiogiai taikoma SESV 108 straipsnio 3 dalimi, o dėl to, ar pagalbos gavėjas privalo grąžinti ir tokią pagalbą, kuri pagal Tarybos reglamento (ES) 2015/1589 1 straipsnio b punkto iv papunktį, siejamą su 17 straipsnio 3 dalimi, praėjus joje nustatytam senaties terminui laikoma esama pagalba, kitaip tariant, pagalba, kuriai (bent jau vadovaujantis pačia šių nuostatų formuluote) SESV 108 straipsnio 3 dalis (bent jau ateityje) netaikoma.

18. Minėtose Sąjungos teisės nuostatose nepateikiamas jokioms abejonoms vietos nepaliekantis atsakymas į klausimą, kokį poveikį Komisijos įgaliojimų išieškoti pagalbą senaties termino, nustatyto Tarybos reglamento (ES) 2015/1589 17 straipsnio 1 dalyje, pasibaigimas turi pagalbos gavėjo pareigai grąžinti pagalbą, paskirtą pažeidžiant SESV 108 straipsnio 3 dalį, kuri (kitu atveju) pagalbos gavėjui kiltų dėl tiesioginio tos nuostatos taikymo, arba ar nacionalinis teismas privalo nurodyti įvykdyti šią pareigą (plg. Tarybos reglamento (ES) 2015/1589 25 konstatuojamąją dalį, taip pat plg., pvz. 1996 m. liepos 11 d. Teisingumo Teismo sprendimą byloje *Syndicat français de l'Express international (SFEI) ir kt. / La Poste ir kt.*, C-39/94 ir 2011 gruodžio 8 d. sprendimą byloje *Residex Capital IV CV / Gemeente Rotterdam*, C-275/10).

19. Tiesa, Tarybos reglamento (ES) 2015/1589 26 konstatuojamojoje dalyje nurodyta, kad siekiant teisinio tikrumo dėl neteisėtos pagalbos suteikimo derėtų nustatyti 10 metų senaties terminą, kuriam pasibaigus nebūtų galima reikalauti pagalbos išieškojimo. Tačiau neaišku, ar šis apribojimas ir jo pasekmės susijusios

tik su galimu Komisijos sprendimų priėmimu (pagal minėto reglamento 16 straipsnį), ar kai kurios šios nuostatos pasekmės gali pasireikšti (taip pat nacionaliniam teismui priimant sprendimus remiantis tiesioginiu SESV 108 straipsnio 3 dalies taikymu.

20. Komisijos pranešime apie nacionalinių teismų atliekamą valstybės pagalbos taisyklių vykdymo užtikrinimą (2021/C 305/01) taip pat, viena vertus, minima, kad Tarybos reglamente (ES) 2015/1589 nėra jokių nuostatų, susijusių su nacionalinių teismų įgaliojimais ir pareigomis (70 punktas), o kita vertus, pabrėžiama, kad įgyvendindami valstybės pagalbos taisykles, nacionaliniai teismai apsiriboja vertinimu, ar pagalbos priemonė yra esama pagalba, ir jeigu priemonė yra esama pagalba, nacionalinis teismas negali ištaisyti SESV 108 straipsnio 3 dalies pažeidimo (69 punktas).

21. Todėl, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo nuomone, aptariamose Sąjungos teisės nuostatose nėra pateikta aiškaus atsakymo į nagrinėjamą klausimą (arba jos nėra *acte clair*).

22. Teisingumo Teismas keliuose sprendimuose yra išreiškęs savo poziciją dėl Komisijos įgaliojimų išieškoti lėšas pagal Tarybos reglamento (ES) 2015/1589 17 straipsnio 1 dalį (arba anksčiau pagal 1999 m. kovo 22 d. Tarybos reglamento (EB) Nr. 659/1999, nustatančio išsamias EB Sutarties 93 straipsnio taikymo taisykles, 15 straipsnio 1 dalį) senaties termino pabaigos problematikos ir pasekmių. Tačiau tai buvo susiję su kitokiais faktinėmis aplinkybėmis arba kitokių nei šioje byloje pareikšti reikalavimų vertinimu.

23. 2006 m. spalio 5 d. sprendime byloje *Transalpine Ölleitung in Österreich GmbH ir kt. / Finanzlandesdirektion für Tirol ir kt.*, C-368/04, Teisingumo Teismas suformulavo bendrą principą, kad minėtu reglamentu kodifikuojama ir patvirtinama Komisijos praktika valstybės pagalbos tyrimo srityje ir nenustatoma jokia nuostata, susijusi su nacionalinių teismų įgaliojimais ir įpareigojimais, kurie ir toliau reglamentuojami Sutarties nuostatomis, atsižvelgiant į Teisingumo Teismo pateiktus išaiškinimus.

24. Vėliau 2015 m. balandžio 16 d. sprendime byloje *Trapeza Eurobank Ergasias AE / Agrotiki Trapeza tis Ellados AE (ATE)*, C-690/13, Teisingumo Teismas patikslino, kad pagal Reglamento Nr. 659/1999 1 straipsnio b punktą pagalba gali būti kvalifikuojama kaip esama pagalba tuomet, kai ji buvo suteikta įsigaliojus Sutarčiai atitinkamoje valstybėje narėje, tačiau pasibaigę minėto reglamento 15 straipsnio 3 dalyje numatytas dešimties metų senaties terminas, taigi tokios pagalbos paskyrimo atveju valstybė narė negali būti įpareigota vykdyti EB 88 straipsnio 3 dalyje numatytos išankstinės kontrolės procedūras. Teismas tai konstatavo vertindamas pagalbą, suteiktą privilegijos visuomeninius poreikius tenkinančiam bankui, leidžiančios jam vienašališkai įregistruoti hipoteką pagal 1929 m. nacionalinės teisės aktą, forma, arba nagrinėdamas klausimą dėl konkrečios nacionalinės teisės nuostatos taikymo arba netaikymo. Taigi tai netaikoma nacionalinio teismo pareigai gavus pagalbos gavėjo konkurento ieškinį

nurodyti tam pagalbos gavėjui grąžinti pinigais suteiktą pagalbą (arba grąžinti suteiktą piniginę išmoką pagalbą skiriančiai institucijai).

25. Europos Bendrijų Pirmosios instancijos teismas 2002 m. balandžio 30 d. sprendime sujungtose bylose *Government of Gibraltar/ Europos Bendrijų Komisija*, T-195/01 ir T-207/01, konstatavo, kad Reglamento Nr. 659/1999 15 straipsnyje nustatytas senaties terminas niekaip neišreiškia bendrojo principo, pagal kurį nauja pagalba būtų virstų esama pagalba, o tik neleidžia susigrąžinti pagalbos, suteiktos daugiau kaip prieš 10 metų iki pirmojo Europos Komisijos įsikišimo.

26. Tačiau net ir šiuo atveju minėta išvada buvo padaryta ne vertinant nacionalinio teismo pareigą nurodyti pagalbos gavėjui grąžinti suteiktą piniginę pagalbą remiantis SESV 108 straipsnio 3 dalies (arba EB sutarties 88 straipsnio 3 dalies) tiesioginiu taikymu, o peržiūrint Komisijos sprendimą pradėti oficialią tyrimo procedūrą remiantis EB sutarties 88 straipsnio 2 dalimi ir Reglamentu Nr. 659/1999.

27. Dėl Tarybos reglamento (ES) 2015/1589 17 straipsnio 1 dalyje (arba Tarybos reglamento (EB) Nr. 659/1999 15 straipsnio 1 dalyje) nustatyto termino pobūdžio Teisingumo Teismas yra pareiškęs nuomonę ir 2019 m. kovo 5 d. sprendime byloje *Eesti Pagar AS/ Ettevõtlike Arendamise Sihtasutus a Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium*, C-349/17, taip pat 2020 m. balandžio 30 d. sprendime byloje *Nelson Antunes da Cunha, Lda/ Instituto de Financiamento da Agricultura e Pescas IP (IFAP)*, C-627/18. Jis konstatavo, kad šioje nuostatoje numatytas senaties terminas tik Komisijos įgaliojimams pagalbos susigrąžinimo srityje, taigi jis negali būti taikomas kompetentingų nacionalinės valdžios institucijų vykdomoms neteisėtoms pagalbos susigrąžinimo procedūroms.

28. Vis dėlto tuose sprendimuose Teisingumo Teismas nagrinėjo klausimą, kokią reikšmę minėtoje nuostatoje nustatytas senaties terminas turi reikalavimų (kitu atveju galbūt pagrįstų), pareikštų nacionalinio teismo nagrinėjamoje byloje pagal SESV 108 straipsnio 3 dalį (arba Komisijai priėmus sprendimą pagal Tarybos reglamento (ES) 2015/1589 16 straipsnį), senaties pabaigos galimybei. Tačiau šioje byloje prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismo sprendimas nepriklauso nuo pirmosios atsakovės – pagalbos gavėjos tvirtinimo, jog yra pasibaigusi reikalavimų (kitu atveju galbūt pagrįstų), kylančių iš SESV 108 straipsnio 3 dalies, senatis, pagrįstumo vertinimo, o nuo atsakymo į klausimą, ar pirmoji atsakovė, būdama pagalbos gavėja, privalo grąžinti ir tokią nedeklaruotą pagalbą, kuri objektyviai pasibaigus Tarybos reglamento (ES) 2015/1589 17 straipsnio 1 dalyje nurodytam laikotarpiui, laikoma (nuo to laiko) esama pagalba (tačiau ne įteisinta atgaline data).

29. Be paties pasekmių, kylančių pasibaigus Komisijos įgaliojimų senaties terminui pagal Tarybos reglamento (ES) 2015/1589 17 straipsnio 1 dalį, vertinimo, svarbi ir 2006 m. spalio 5 d. sprendime byloje *Transalpine Ölleitung in Österreich GmbH ir kt./Finanzlandesdirektion für Tirol ir kt.*, C-368/04, bei

2008 m. vasario 12 d. sprendime byloje *Centre d'exportation du livre français (CELF), Ministre de la Culture et de la Communication / Société internationale de diffusion et d'édition (SIDE)*, C-199/06, Teisingumo Teismo suformuluota išvada, jog Europos Komisijos sprendimas, pripažįstantis pagalbą, apie kurią nebuvo pranešta, suderinama su bendrąja rinka, nepanaikina teisės aktų, kurie negalioja dėl to, kad juos priimant buvo pažeistas SESV 108 straipsnio 3 dalyje nustatytas draudimas, neteisėtumo. Tačiau Teisingumo Teismas taip pat konstatavo, kad iš to straipsnio nekyla nacionalinio teismo pareiga nurodyti sugrąžinti (anksčiau laiko) suteiktą pagalbą tuo atveju, kai Europos Komisija jau yra priėmusi sprendimą, pripažįstantį šią pagalbą suderinama su vidaus rinka. Tai nepažeidžia pagalbos gavėjo pareigos sumokėti palūkanas už neteisėtumo laikotarpį arba atlyginti dėl neteisėtos pagalbos patirtą žalą.

30. Lygiai taip pat 2019 m. sausio 23 d. sprendime byloje *Presidenza del Consiglio dei Ministri / Fallimento Traghetti del Mediterraneo SpA*, C-387/17, Teisingumo Teismas suformulavo išvadą, jog ir praėjus Reglamento Nr. 659/1999 15 straipsnio 1 dalyje numatytam senaties terminui neturėtų būti atgaline data įteisinama neteisėta valstybės pagalba vien dėl to, kad ji tapo esama pagalba pagal šio reglamento 1 straipsnio b punkto iv papunktį, todėl ieškinys dėl žalos atlyginimo, kurį privatūs asmenys ir konkurentai, kuriems neteisėtai suteikta pagalba padarė įtakos, pateikė prieš atitinkamą valstybę narę, negali netekti bet kokio teisinio pagrindo.

31. Vis dėlto ir šiuose sprendimuose Teisingumo Teismas nenagrinėjo klausimo, kokį poveikį minėto senaties termino pabaiga turi pačiai pagalbos gavėjo pareigai grąžinti pagalbą, suteiktą (iš pradžių) pažeidus SESV 108 straipsnio 3 dalį, pagal šį tiesiogiai taikomą straipsnį.

32. Taigi prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo nuomone, nurodytos Sąjungos teisės nuostatos nagrinėjamu atveju nėra *acte éclairé*.

33. Taigi galima apibendrinti, kad pateikto klausimo esmė yra ta, ar (pati) Komisijos įgaliojimų pagal Tarybos reglamento (ES) 2015/1589 17 straipsnio 1 dalį senaties termino pabaiga (taip pat bylos nagrinėjimo nacionaliniame teisme metu), dėl kurios suteikta pagalba laikoma esama pagalba pagal minėto reglamento 1 straipsnio b punkto iv papunktį ir 17 straipsnio 3 dalį, panaikina prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo pareigą nurodyti pagalbos gavėjui grąžinti pagalbą (apie kurią nepranešta) remiantis tiesioginiu SESV 108 straipsnio 3 dalies taikymu.

34. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo nuomone, atsakant į šį klausimą galima (nors ir ne be pagrįstų abejonių) teigti, kad jeigu tiesiogiai taikant SESV 108 straipsnio 3 dalį nacionaliniam teismui nekyla pareiga nurodyti paramos gavėjui grąžinti anksčiau laiko suteiktą pagalbą tuo atveju, kai Komisija jau yra priėmusi sprendimą, kuriuo ši pagalba pripažįstama suderinama su vidaus rinka, tai juo labiau teismas negali nustatyti tokios pareigos remdamasis minėtu

straipsniu, kai Komisija tokio sprendimo jau nepriims (arba jau negali priimti) dėl objektyviai pasibaigusio savo senaties termino.

V.

<...>

DARBINIS VERTINMAS